

İsveç, Finlandiya, Japonya ve Türkiye'deki Okul Öncesi Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması

Comparison of Preschool Education Systems in Sweden, Finland, Japan, and Turkey

Rumeysa SAÇAK¹
Zeynep KOÇ²
Gözde Esra
TAŞER³
Özlem YILMAZ
DEMİREL⁴

¹Durdu İlkokulu
Şanlıurfa/Türkiye,
rumeysacak@gmail.
com, ORCID: 0009-
0007-9170-604X

²Özel Eğitim
Anaokulu,
zeynepkocozbayir@g
mail.com,
ORCID:009-0002-
4634-0150

³Özel Eğitim
Anaokulu,
gozdeesrakilic@hotm
ail.com,
ORCID:0009-0003-
8732-7435

⁴Karamanoğlu
Mehmetbey
Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi
ozlemyilmaz@kmu.e
du.tr, ORCID:0000-
0001-9999-1120

Sorumlu Yazar
Rumeysa SAÇAK
**Makalenin referans
gösterilmesi:**

Saçak R., Koç, Z.,
Taşer, G. E., Demirel
Ö.Y. (2025). İsveç,
Finlandiya, Japonya
ve Türkiye'deki Okul
Öncesi Eğitim
Sistemlerinin
Karşılaştırılması.
SCAR, 4(1), 329-
346.

Makale geliş Tarihi:
02.03.2025

Makale Kabul

Özet

Okul öncesi eğitim çocukların 0-6 yaş aralığında bütüncül gelişimlerini desteklemeyi amaçlayan, örgün eğitime adım attıkları ilk kademedir ve bu bağlamda gelişimde kritik bir öneme sahiptir. Çocuklarda bu yaş aralığında geliştirilmesi gereken becerilerinin gelişim düzeylerine uygun pedagojik bir çerçevede kazandırılması amacıyla okul öncesi eğitimin amaç ve ilkelerine yönelik olarak müfredat ve programlar belirlenmiştir. Kültür, coğrafya, sosyoekonomik düzey, gelişmişlik düzeyi, dini ve milli değerler gibi değişkenler bağlamında farklı ülkelerde farklı eğitsel uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Eğitimin etkililiğini ve niteliğini artırmak amacıyla karşılaştırmalı eğitim uygulamalarından faydalanılarak mevcut düzende geliştirilebilecek yapılar belirlenebilmektedir. Bu çalışmada ülkemiz eğitim sistemini farklı ülkelerden ayıran yönleri ortaya koymak, daha iyi bir yapı inşa edebilmek adına eksik ya da geliştirilmesi gereken dinamikleri inceleyebilmek ve bu amaçla eğitim sistemleri arasında karşılaştırma yapabilmek amacıyla ülkelerin seçiminde uluslararası derecelendirme kriterleri göz önünde bulundurulmuştur. Bu bağlamda İsveç, Finlandiya, Japonya ve Türkiye'deki müfredat ve eğitim programlarının içeriği, okul öncesi eğitim kurumlarının özellikleri, eğitim ortamları ve okul öncesi öğretmeni yetişme süreçlerine değinilmiştir. Çalışma kapsamında yer verilen ülkelerin eğitim sistemleri ile ülkemiz arasındaki benzer ve farklı yönler incelenmiş, okul öncesi eğitimde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi gerektiği ilkesine yönelik olarak önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: karşılaştırmalı okul öncesi eğitim, Türkiye okul öncesi eğitim sistemi, İsveç okul öncesi eğitim sistemi, Finlandiya okul öncesi eğitim sistemi, Japonya okul öncesi eğitim sistemi.

Abstract

Early childhood education is the first stage of formal education, aimed at supporting the holistic development of children aged 0-6, and is therefore of critical importance in their development. Curricula and programs have been developed in line with the aims and principles of early childhood education, with the aim of teaching children the skills they need to develop at this age in a pedagogical framework appropriate to their level of development. Different educational practices are implemented in different countries in the context of variables such as culture, geography, socioeconomic level, level of development, religious and national values. By utilizing comparative educational practices to increase the effectiveness and quality of education, structures that can be developed within the existing system can be identified. In this study, international ranking criteria were taken into account in the selection of countries in order to reveal the aspects that distinguish our country's education system from those of other countries, to examine the dynamics that are lacking or need to be developed in order to build a better structure, and to make comparisons between education systems for this purpose. In this context, the content of the curricula and education programs in Sweden, Finland, Japan, and Turkey, the characteristics of preschool education institutions, educational environments, and the training processes of preschool teachers were discussed. The similarities and differences between the education systems of the countries included in the study and our country were examined, and recommendations were made regarding the principle of ensuring the best interests of the child in preschool education.

Keywords: comparative preschool education, Turkish preschool education system, Swedish preschool education system, Finnish preschool education system, Japanese preschool education system.

Tarihi: 26.06.2025

GİRİŞ

Okul öncesi eğitim dönemi, çocukların gelişimsel süreçlerine bakıldığında birçok bilgi ve becerinin edinimi açısından kritik bir öneme sahiptir. Çocukların bilişsel, fiziksel, psikomotor, sosyal-duygusal ve öz bakım becerilerinin bir bütün halinde gelişimini içeren ve desteklemeyi amaçlayan bu eğitim kademesi aynı zamanda çocukların ilkökula hazırlık işlevini de gerçekleştirir (MEB, 2013). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli bağlamında okul öncesi eğitim çocukların; bedensel, zihinsel ve duygusal yönden gelişimini, ilkökula hazırlığını, olumsuz koşullardan gelenler için fırsat eşitliğini, toplumsal yaşama adaptasyonlarını kolaylaştırmayı ve Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamayı amaçlamaktadır (MEB, 2024a).

Bu kapsamda yapılan çalışmada aşağıda verilen araştırma sorusuna yanıt aranmıştır;

- 1- İsveç, Finlandiya ve Japonya’da uygulanan okul öncesi eğitim sistemlerinin Türkiye’deki okul öncesi eğitim sistemi ile benzer ve farklı yönleri var mıdır? Var ise bunlar nelerdir?
- 1a- İsveç, Finlandiya ve Japonya’da okul öncesi eğitimin yaygınlığı ile Türkiye’deki okul öncesi eğitiminin yaygınlığı arasında farklılık var mıdır?
- 1b- İsveç, Finlandiya ve Japonya’daki okul öncesi eğitimde kurum türleri ile Türkiye’dekiler arasında benzerlik ve farklılıklar var mıdır?
- 1c- İsveç, Finlandiya ve Japonya’daki okul öncesi öğretmeni yetiştirme sistemleri ile Türkiye’deki öğretmen yetiştirme sistemi arasında benzerlik ve farklılıklar var mıdır?
- 2- 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı ile 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Okul Öncesi Eğitim Programı arasında benzerlik ve farklılıklar var mıdır? Var ise bunlar nelerdir?

Araştırma kapsamında farklı ülkelerdeki okul öncesi eğitim sistemleri, okul öncesi eğitimde okullaşma oranları, okul öncesi eğitimde kurum türleri ve okul öncesi öğretmeni yetiştirme uygulamaları incelenmiştir. Araştırmanın, okul öncesi eğitim sistemlerini farklı ülkelerle karşılaştırarak eğitimde niteliği ve erişilebilirliği artırmak, kurum türü çeşitliliğini genişletmek ve öğretmen yetiştirmede kaliteyi yükseltmek amacıyla yapılacak çalışmalara ışık tutması açısından önemli bir ihtiyacı gidereceği düşünülmektedir.

Ülkelere Genel Bir Bakış

İsveç

İsveç, Avrupa’nın kuzeyinde İskandinavya yarımadasında bulunur. Norveç ve Finlandiya’ya komşu olan ülkenin başkenti Stockholm’dür ve Avrupa’nın İspanya ile Fransa’dan sonra üçüncü en büyük ülkesi olma özelliği göstermektedir (Worldatlas, 2021). 1 Ocak 1975 tarihinde anayasanın kabulüyle birlikte ülkenin yönetim şekli anayasal monarşi olarak varlığını sürdürmektedir (Yoruldu ve Saraç, 2023). Dünya ortalamaları üzerinde olan kişi başına düşen gelir miktarı göz önünde bulundurulduğunda ekonomik refah düzeyi oldukça gelişmiş bir ülkedir (Tümerkan Albayrak ve Birinci, 2017). Ülkede en çok konuşulan dil İsveççe, en çok konuşulan ikinci dil ise Fince (Tosun, 2019). İsveç’te ikinci bir dil olarak İsveççe öğrenilmesi ön koşulu ile çocukların kendi dillerinde eğitim almalarına izin verilmektedir (Canatan, 2007). İsveç hükümeti eğitimde fırsat eşitsizliği olmaması adına eğitim süreçlerinde çocuklar ve ebeveynler için maddi yardımlarda bulunur. İsveç’te 480 gün doğum izni bulunmaktadır. Bu iznin 120 gününü anne (60 gün) ve baba (60 gün) birlikte

kullanır. Devamındaki 360 günü ise anne 180 gün baba 180 gün olmak üzere kullanırlar. İstedikleri takdirde anne ve baba haklarını birbirlerine devredebilirler. İsveç çocuk büyütürken anne ve babayı birbirinden ayırmaz (Yağan Güder, 2022). Erkek ve kadın eşitliği hususunda dünya ülkelerine örnek gösterilecek uygulamaları mevcuttur (Akarçay, 2019).

Finlandiya

Baltık Denizi kıyısında yer alan ve başkenti Helsinki olan Finlandiya, İskandinav ülkelerinden biridir. Norveç ve İsveç ile sınır komşusudur (Worldatlas, 2021). Uzun süre Rusya ve İsveç'in hâkimiyeti altında kalmış olmasıyla birlikte 6 Aralık 1917 tarihinde bağımsızlığını kazanan ülke çok partili parlamenter demokrasi ile yönetilmektedir (Aslan, 2015). Demokratik yönetim yapısı ile ön plana çıkan Finlandiya kısa zamanda geleneksel yapısından kurtularak ekonomik ve bilimsel bir dönüşüm gerçekleştirmiştir (Cevizli, 2013). 1995'te Avrupa Birliği'ne üye olmuştur ve 1970'lerde eğitim alanında önemli reformlar gerçekleştirerek günümüzdeki gelişmişlik seviyesine ulaşmıştır (Demirtaş, 2013). Merkezi bir yönetim anlayışı bulunmakla birlikte yerel yönetimlere de geniş idari yetkiler tanınmaktadır (Çelen, 2013).

Japonya

Büyük Okyanus'ta bulunan Japonya, Japon Denizi'nden Çin, Kuzey Kore, Güney Kore ve Rusya'nın doğusuna, kuzeyde Ohotsk Denizi'nden güneyde Doğu Çin Denizi'ne ve Tayvan'a kadar uzanan Doğu Asya'da bir ada ülkesidir (İnsamer, 2022). Ülke toplamda 6.852 adet adadan oluşur ve ülkenin başkenti Tokyo'dur (Koç, 2020). Başkent Tokyo'nun nüfusu itibarıyla dünyanın en yoğun metropollerinden biridir (Akyüz, 2021). Japonya'da kullanılan yerel para birimi Yen'dir (Ağan ve Aydın, 2018). Anayasal monarşi ve parlamento tarafından yönetilen siyasi bir yapısı bulunmaktadır (Batal ve Koç, 2021).

Japonya'nın yüzölçümünün geniş bir kısmı ormanlık ve dağlık olması sebebiyle tarımsal, endüstriyel veya konut kullanımına uygun değildir. Dolayısıyla nüfus kıyılara yerleşmiştir ve dünyanın nüfus yoğunluğu en yüksek ülkesidir (Kıral ve Kıral, 2009). Ancak aynı zamanda 1950'li yıllardan itibaren doğurganlık oranının hızla azalmasından dolayı dünyanın en yaşlı nüfus ortalamasına sahip ülkelerinden biridir (Erol, 2013).

Türkiye

Topraklarının büyük bir çoğunluğu Anadolu'da, küçük bir parçası ise Trakya'da bulunan Türkiye'nin üç tarafı denizlerle çevrilidir (Sezer, 2021). Asya, Afrika ve Avrupa kara parçalarının kesişim noktasında bulunan ülkenin güneyinde Akdeniz, kuzeyinde Karadeniz ve batısında Ege Denizi yer almaktadır (Yenigün, 1996). Ayrıca bir iç deniz olan Marmara denizi ile Avrupa ve Asya'yı birbirinden ayırmaktadır (Biricik, 2001). Batısında Yunanistan'a, kuzeybatısında Bulgaristan'a, kuzeydoğusunda Gürcistan'a, doğusunda Ermenistan'a, İran'a ve Azerbaycan'ın eksklav toprağı olan Nahcivan'a, güneydoğusunda Irak'a, güneyinde ise Suriye'ye komşudur. (Yılmaz, 2007).

Ülkenin %70 ila 80'i Türklerden oluşmakta iken farklı etnik kökenleri de bünyesinde barındırmaktadır ve inanç bakımından Müslüman nüfus çoğunluktadır (Aka, 2012). Başkenti Ankara olan Türkiye Cumhuriyeti devletinin resmi dili Türkçedir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982).

Eğitim Sistemi

İsveç

İsveç'te tüm eğitim kademeleri ücretsizdir ve İsveç halkının neredeyse yarısı eğitim sektörü içerisinde. Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde kişi başına düşen milli gelire göre eğitime en yüksek payı ayıran ülke durumundadır. Eğitim sistemi merkezi yapıda değildir fakat ana hatları çok güzel çizilmiştir. Eğitimde demokratik normlar bulunmaktadır ve eğitim sistemine dâhil olan öğrencilerin hayatları boyunca ilerlemeleri hedeflenmektedir. Okul, insanların birbirleri ile olan ortak noktaları fark etmelerini ve mevcut potansiyellerini en üst seviyeye yükselterek hayatın akışında yer almalarını amaçlamaktadır. İsveç, 1 yaşından itibaren anaokuluna erişimi desteklemektedir ancak zorunlu eğitim kapsamında yer vermemektedir (Yağan Güder, 2022). Zorunlu eğitim tüm çocuklar için 7 yaşından itibaren başlamaktadır (Ada ve Üstün, 2008).

Okul öncesi eğitimde amaç; çocuğun oyunlarla yaratıcılığını desteklemekle birlikte kişilik, zihin ve dil gelişimine katkı sağlamaktır. Çocuğun kendi kültürünü benimsemesinin yanında farklı kültürlerle de saygı duyması beklenmektedir (Doğan, 2020). Demokratik değerlere önem verilmektedir. 1998 yılından itibaren 6 yaş çocuklarının eğitim faaliyetleri belediyeler tarafından üstlenilmiştir ve katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır (Polatcan, 2014).

Finlandiya

Temel Eğitim Kanunu'na göre eğitimin ücretsiz olduğu Finlandiya'da okula başlama yaşından bir yıl önce (genelde 6 yaşında) çocuklar, okul öncesi eğitim veren okullarda ya da bu amacı gerçekleştiren faaliyetlerin yürütüldüğü farklı kurumlarda eğitim almaktadırlar. Okul öncesi eğitimin zorunlu olmadığı ülkede, 6 yaş grubu çocukların erken çocukluk eğitiminden faydalanma oranı yaklaşık %95 olarak belirtilmiştir (Lappalainen, 2006). Resmi diller olan Fince ve İsveççenin yanı sıra Sami dilinde de eğitim almak mümkündür (Ekinci ve Öter, 2010).

Eğitim yılı güz ve bahar olarak iki dönemden oluşmaktadır. Bir günde 4 saat olarak gerçekleştirilen eğitim-öğretim faaliyetleri bir yılda toplam 190 gün sürmektedir (Özer Çetinkaya, 2014). Okullarda ücretsiz öğle yemeği desteğinin yanı sıra, evi eğitim kurumuna 5 kilometreden fazla uzaklıkta olan çocuklara ücretsiz servis desteği de sağlanmaktadır (Malaty, 2006). Ailelerin isteği doğrultusunda çocuklar dini eğitim faaliyetlerinden faydalanabilmektedir. Din eğitimi, çocukların kendi dinlerini daha iyi tanımalarını sağlamanın yanı sıra farklı inançlara saygı duymayı öğrenmelerini de amaçlamaktadır (Bahçekapılı, 2013). Okul öncesi eğitim kurumları dışında Erken Çocukluk Eğitim ve Bakım Merkezleri bulunmaktadır (Salminen, 2017). Kurum türü ne olursa olsun okul öncesi eğitim müfredatının genel çerçevesi değişiklik göstermemektedir. Eğitimde Steiner, High Scope, Montessori gibi alternatif yaklaşımlar temel alınmaktadır (Duran ve Taştekin, 2020). Fin eğitim sistemi öğretmenlere oldukça fazla özerklik sağlamaktadır. Öğretmenler genel müfredatın dışına çıkmadıkları sürece kendi yöntemlerini belirlemekte özgür ve esnekler (Özer Çetinkaya, 2014). Bununla birlikte belediyeler, her çocuğun erken çocukluk eğitimi alması konusunda yükümlüdürler. Anasınıfında eğitim gören çocukların beslenme, sağlık ve ulaşım ile ilgili masrafları devlet tarafından karşılanmaktadır. Yine aynı şekilde sosyoekonomik düzeyi düşük olan ailelerin çocukları için belediyeler de hizmet desteği sağlamaktan sorumludur (Çetinkaya, 2005).

Japonya

Japonya da eğitim işleri; Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı'na (MEXT) bağlıdır. Bu bakanlık, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO) tarafından geliştirilen uluslararası eğitim sınıflandırmaları standartlarına göre, okul öncesi eğitimden başlayarak liseye kadar olan tüm kademelerde kendi öğretim programlarını geliştirmelerine dayanak sağlayan temel standartları belirlemektedir. Böylelikle ülke genelinde eğitimde standardizasyonu sağlamak amaçlanmaktadır. Bütün öğretim kademelerine ait hedefler, programlar, eğitimin toplamda kaç hafta süreceği ve alınacak dersler gibi konular okul eğitimi yasasında yer almaktadır. Japonlar, “en iyi öğrenme, yaparak öğrenmedir” diyerek okullarda bu inancın kuvvetlenmesi yönündeki derslere ağırlık vermektedir (Güven ve Yılmaz, 2016).

Japon eğitim sisteminin genel amacı; insan haklarına saygılı, barışı ve dürüstlüğü ilke edinen ve kendine güvenen bireyler yetiştirmek, bireysel hak ve değerlere saygılı bir insan profili oluşturmaktır. Bunların yanı sıra eğitim sistemi ile zihinsel ve fiziksel sağlık, duyarlılık ve demokrasi gibi kazanımları elde etmeyi amaçlamaktadır (Kıral ve Kıral, 2009).

Son yıllarda Japonya'nın eğitim sistemi pek çok ülkenin dikkatini çekmektedir. Japon eğitim sistemi 4 farklı alfabe sistemine sahip olup, okuma becerilerinde düşük puan beklentilerine rağmen uluslararası çalışmalarda matematik ve fen alanlarında yüksek başarı gösteren öğrenciler yetiştirmektedir. (Bolat Yılmaz, 2021).

Çok amaçlı ve büyük bir organizasyon olan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından üçer yıllık dönemler halinde gerçekleştirilen, 15 yaş grubundaki öğrencilerin; problem çözme, matematik ve fen bilimleri okuryazarlığı ile okuma becerileri alanlarındaki bilgi düzeylerini değerlendiren ve zorunlu eğitim süresinin sonunda öğrencilerin belirlenen nitelikler doğrultusunda hangi seviyede olduklarını ortaya koymayı amaçlayan Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sonuçlarına göre Japonya tüm kategorilerde ilk 5 ülke içerisinde yer almaktadır. Japon okul sistemindeki eğitimde fırsat eşitliği derecesi 2006 yılından bu yana değişmemiş olup, PISA 2015'te Singapur'un ardından 2. sıraya yerleşmiştir. PISA 2018'e ise 79 ülke katılmıştır ve bu ülkeler arasında Japonya, OECD ortalamalarının üzerinde bir başarı göstermiştir. (Uçar ve Uçar, 2004).

Japonya'nın kalkınmasını sağlayan en dikkat çekici dinamiklerinden biri eğitime verilen önemdir. Eğitimde pragmatizm düşüncesi hakimdir ve bu felsefe eğitim sisteminde yeniliklere açık olduklarının bir göstergesidir. Eğitim süreçlerinde disiplin ve katı kuralların yer aldığı görülmektedir. Okullar resmi ve özel olmak üzere iki farklı türdedir. Bazı okullar tek cinsiyete özgüdür. Zorunlu eğitim 6 yaşında başlamakta ve toplamda 9 yıl (6 yıl ilköğretim ve 3 yıl ortaokul) sürmektedir. 9 yıllık zorunlu eğitimin ardından 3 yıl lise ve 4 yıl yükseköğretim kademeleri yer almaktadır; ancak lise ve yükseköğretim zorunlu eğitim kapsamında değildir. Japonya'da mali yıl mart ayında bitmekte ve Japonya'nın yeniden doğuşunu simgeleyen sakura çiçeklerinin nisan ayı başında açmasıyla ilişkili olarak eğitim öğretim nisan ayın itibariyle başlamaktadır (Güven ve Yılmaz, 2016).

Japon eğitim sisteminde hem öğrenciler hem de öğretmenler arasında hiyerarşik bir düzen vardır ve bu hiyerarşi okul içinde ve dışında görülebilmektedir. Giyimleri, saç kesimleri, okul şarkıları gibi nitelikler sınıf düzeylerine göre değişiklik göstermektedir. Okul öncesinde genel olarak çocukların bağımsız yaşam becerileri kazanmalarına odaklanılmaktadır. İlkokulda, akademik başarıdan ziyade öğrencileri daha iyi birer birey olarak yetiştirmek; onların iyi kalpli, güçlü, sağlıklı ve gayretli olmalarını sağlamak hedeflenmektedir. Ortaokul seviyesine ulaştıktan sonra ise akademik başarıya yönelik bilgi aktarımı ön plana çıkmaktadır. Ortaokul son sınıfta bir mesleğe yönelmekte veya yükseköğretime yönelik olarak bir lise seçmek durumunda kalmaktadır. Bu bağlamda çeşitli medya araçları da kullanılarak öğrencilerin bilgilendirilmesi sağlanmaktadır. Yüksek dereceli

üniversitelere yerleşip buradan mezun olan meslek adayları, yüksek ücret alacakları istihdam alanlarına yönelik olarak yetiştirilmektedirler (Bolat Yılmaz, 2021).

Türkiye

T.C. Anayasası Madde 42'ye göre kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunlu ve devlet okullarında ücretsizdir. Eğitimin resmi dili Türkçedir. Kurumlarda verilecek olan yabancı dil dersleri kanunlarla düzenlenir (T.C. Anayasası, 1982). Milli Eğitim Bakanlığı maddi yetersizlik yaşayan öğrenciler için burs ve yardım olanakları sağlar (Özer vd., 2020). 4 yıllık zorunlu ilköğretim ve 4 yıllık zorunlu ortaokulun ardından ortaöğretim kurumlarına geçişte Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Liseye Geçiş Sınavı (LGS) uygulanır. LGS sınavı sonucunda öğrenciler başarı puanlarına göre bir ortaöğretim kurumuna kayıt yaptırırlar (Poyraz ve Ergün, 2023).

Okul Öncesi Eğitimin Yaygınlığı

İsveç

OECD 2020 verilerine göre İsveç'te okul öncesi eğitime katılım oranı 3 yaşta %93,4 yaşta %94,5 yaşta %95'tir. 1 yaşındakilerin %47'si, 2 yaşındakilerin ise %87'si okul öncesi eğitime devam etmektedir (OECD, 2020a).

Finlandiya

Temel Eğitim Kanunu'na göre eğitimin ücretsiz olduğu Finlandiya'da Temel Eğitim Kanunu'na göre okula başlama yaşından bir yıl önce, genelde 6 yaşında, çocuklar okul öncesi eğitim veren okullardan ya da bu amacı gerçekleştiren faaliyetlerin yürütüldüğü farklı kurumlardan eğitim almaktadır ve okul öncesi eğitim zorunlu olmadığı halde 6 yaş grubunda erken çocukluk eğitime katılım oranı %95 olarak belirtilmiştir (Lappalainen, 2006).

Japonya

Japonya'da okul öncesi eğitim, zorunlu eğitim kapsamında olmayıp isteğe bağlı olarak yürütülmektedir. Japonya'da okul öncesi eğitim kurumlarına kaydolun çocukların %95'i en az bir yıl boyunca okul öncesi eğitimi almaktadır. Okul öncesi eğitim alma oranı çocukların yaşları ile doğru orantılı olarak artmaktadır. Japonya'da bir yaşın altındaki çocukların gündüz bakım evlerine gönderilme oranı çok düşükken, üç yaşındaki çocukların %80'i; dört yaşındaki çocukların %90'ı ve beş yaşındaki çocukların %98'i ya anaokullarına ya da gündüz bakım merkezlerine devam etmektedir (Başara, 2015).

Türkiye

Türkiye'de okul öncesi eğitim kademesi hâlihazırda zorunlu olmayıp Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurumlarda 3-6 yaş için isteğe bağlı olarak yürütülmektedir. Okul öncesi eğitimini yaygınlaştırma çalışmalarına verilen önem neticesinde son yıllarda Türkiye'de okullaşma oranlarının 3 yaşta %21'e, 4 yaşta %42'ye ve 5 yaşta yüzde 99,9'a yükseldiği ifade edilmektedir (MEB, 2023).

Okul Öncesi Eğitimde Kurum Türleri

İsveç

İsveç'te bulunan ve erken çocukluk eğitimi veren kurumlar şu şekildedir (Yağan Güder, 2022):

- Anaokulu: 1-5 yaş arasındaki çocukların bakım ve eğitim hizmeti aldıkları kurumlardır. Günde 3 saatten haftada 15 saat eğitim alma hakları bulunmaktadır. 3 yaş sonrası çocuklar toplam 525 saat eğitim alabilirler.
- Anasınıfı: 6 yaş çocuklar için zorunludur. Eğitim günde 6 saat ve haftada 190 saati geçemez. Sürelerin ayarlanmasında okul müdürü görevlidir.
- Serbest Zaman Merkezi: Düzenlenmesi okul yasası ile yapılmaktadır. Etkinlikler okul saati dışında kalan zaman dilimlerinde grup olarak yapılır. Çocukların eğitim gördüğü binalarda, eğitim saati dışında etkinlikler yapılır. Aileler merkezlere aylıklarının belirli bir yüzdesini öderler.
- Pedagojik Eğitim Veren Aile Gündüz Bakımevleri: Çocuk bakıcılarının, bakım hizmetini kendi evlerinde verdiği eğitim türüdür. 1-12 yaş arasındaki çocukları kapsar. Belediyeler ve kişiler hizmeti yürütebilir.
- Açık Anaokulu: Hiçbir okul öncesi kuruma devam etmeyen çocuklar düşünülerek açılmıştır. Devam zorunluluğu yoktur. Kişi istediği zaman eğitime tabii olabilir.
- Özel Durumlarda Bakım Merkezleri: Saat 19:00/06:00 saatleri arasında verilen bakım hizmetidir.

Finlandiya

Finlandiya’da erken çocukluk eğitiminin sunulduğu kurum türleri şu şekildedir (Gürkan, 1991):

- Aile Gündüz Bakım Kreşi: Kendi evinde, kendi çocuğu da dâhil olmak üzere toplam 4 çocuğa bakım sağlayan bir bakıcı anne, belediyeler tarafından istihdam edilmektedir ve hükümet tarafından onaylanmıştır. Bakıcı anne olacak kişi bu alandaki meslek kursunu başarıyla tamamlamak zorundadır.
- Açık Anaokulları: Nitelikli erken çocukluk eğitimcilerinin eğitim verdiği bu ortamda, çevredeki bakıcı annelerin çocukları ve kendi çocuklarına bakan ailelere çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.
- Yeni Gündüz Aile Bakımı: Küçük çocuğu olan 2 ya da 3 aile, birleşerek belediye yetkililerinden bir bakıcı anne talep eder ve görevlendirilen bu bakıcı annenin görevi; bir araya gelen ailelerin çocuklarının her gün birinin evinde olacak şekilde bakım ihtiyaçlarını karşılamaktır. Her gün sıra hangi ailedeyse, yemeği o aile hazırlamakla sorumludur ve bakıcı anne, hazırlanan bu yemeği ısıtarak çocuklara sunmaktadır.
- Gezici Anaokulları: Şehirden uzak kasabalarda yaşayan çocukların akran etkileşimi ve erken çocukluk eğitimi ortamlarından mahrum kalmamaları amacı ile mobil bir anaokulu desteği sağlayarak öğrenme ortamı oluşturulmasını içermektedir.
- Aile Parkları: Banliyölerde, çocuklar için açık hava ve kapalı etkinliklerin düzenlendiği parklar oluşturulmuştur. Bu parklar, çocuk eğitiminde deneyimli müdürler tarafından yönetilmekte olup, sabahın erken saatlerinden akşam saatlerine kadar hizmet vermektedir.
- Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Özel Bakımı: Özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için; çocuk bakıcısı, özel eğitim uzmanları, çocuğun ailesi ve gündüz bakım personeli bir araya gelerek rehabilitasyon planı hazırlar ve bu planın uygulanması sağlanır. Finlandiya’da son yıllarda, okul öncesi çağındaki özel eğitime muhtaç çocukların ayrı kurumlarda bakımı uygulaması terk edilmiştir. Bunun yerine tam bir kapsayıcılık hedeflenerek bu çocukların diğer çocuklarla bütünleştirilmesi yoluna gidilmiştir.

Japonya

Japonya’da geçmiş yıllarda erken çocukluk eğitimi ile ilgili olarak; anaokulu (youchien) ve gündüz bakım merkezi (hoikujo) olmak üzere iki çeşit kurum türü bulunmaktadır. Ancak

son yıllarda erken çocukluk eğitim merkezlerinin de dâhil edilmesiyle birlikte farklı kurum tipi ortaya çıkmıştır. Bu durum çalışan anne babalara ekstra seçenek imkânı tanımaktadır. Bu tip kurumlar, Türkiye’de de bulunan tam zamanlı bağımsız anaokullarının işleyişi ile benzerlik göstermektedir. Sabahtan öğleye kadar olan zaman diliminde müfredat işlenmekteyken öğleden sonra gerçekleştirilen kulüp eğitimleri daha çok bakımevi niteliği göstermektedir. Genel olarak Japonya’da anaokullarının %42’si kamu ve %56’sı özeldir (Güven ve Yılmaz, 2016).

Anaokulu 3-6 yaş arası çocukları kapsamakta ve Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığının (MEXT) sorumluluğundadır. Gündüz bakım merkezleri ise doğumdan 6 yaşa kadar kısmı kapsarken gündüz bakım ve çocuk bakımı alanları ise Sağlık, İşçi ve Sosyal Yardım Bakanlığı’nın (MHLW) sorumluluğundadır (Başara, 2015).

Erken çocukluk eğitim merkezleri; anaokulu ve gündüz bakımevi kombinasyonundan oluşur. Kendi özel kanununa tabidir ve yerel yönetimler tarafından takip edilebilmektedirler. Bu kurumlar 0-5 yaş çocukların ailelerinin ihtiyaçlarına göre yarı ya da tam zamanlı olarak hizmet vermektedir. Bu kurumlarda hem anaokulu müfredatı hem de gündüz bakımevi kılavuzu takip edilmektedir (Kıral ve Kıral, 2009).

Erken çocukluk eğitim merkezleri, gündüz bakımevi ve anaokulları fonksiyonlarını yerine getirme biçimleri bakımında 4 farklı şekilde gerçekleşmektedir (Imoto, 2007).

- Anaokulu Gündüz Bakımevi Kombine Modeli: Hem lisanslı bir anaokulu hem de lisanslı gündüz bakımevi işlevini yerine getirir.
- Anaokulu Tabanlı Model: Lisanslı bir anaokulu işlevinin yanı sıra bakıma muhtaç çocuklara hizmet vermek için çalışma saatlerini uzun tutma gibi gündüz bakımevi işlevini içerir.
- Gündüz Bakımevi Tabanlı Model: Lisanslı bir gündüz bakımevi işlevinin yanı sıra bakıma ihtiyaç duymayan çocukları da kabul etmek gibi anaokulu işlevini yerine getirir.
- Bölgesel Takdir Modeli: Yerel lisanssız okul öncesi kurumları erken çocukluk eğitim merkezlerinin tüm işlevlerini yerine getirirler.

Türkiye

Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak 36-66 aylık çocukların eğitim almaları için açılan okullara anaokulu ve 48-66 aylık çocukların eğitim almaları amacıyla kurumların bünyelerinde açılan sınıflara anasınıfı adı verilmektedir (MEB, 2017). 0-66 aylık erken çocukluk eğitimi veren kurumlar ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı olarak kreş ve gündüz bakım evi olarak hizmet vermektedirler (ASHB, 2024).

Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştirme Sistemi

İsveç

İsveç’te okul öncesi kurumlar için iki tür personel yetiştirme sistemi mevcuttur. Birincisi lisans mezunu öğretmen ve diğeri lise mezunu çocuk bakıcılarıdır (Yağan Güder, 2022). Öğretmen adayları 3.5 yıllık bir eğitimin ardından okul öncesi öğretmeni olabilmeye hak kazanabilmektedirler (Kır, 2017).

İsveç’te 2 Mart 2011’den itibaren öğretmen olabilmek için uzmanlık şartı getirilmiştir. Bu şartın amacı öğretmen yetiştirme sürecinde verilen eğitimin kalitesini arttırmaktır. Henüz görevinde yeni olan bir öğretmen, kendisine göre daha kıdemli bir öğretmen eşliğinde eğitimde tecrübe kazandırılması amacıyla eğitime alınmaktadır. Eğitim sonunda müdür tarafından değerlendirilen öğretmen, mesleğinde başarılı olması halinde göreve alınmaktadır. Öğretmenlerin işlerini gerektiği gibi yapmamaları durumunda uzmanlık sertifikaları iptal

edilir (Doğan, 2020). Ayrıca İsveç'te öğretmenin herhangi bir nedenle okula gelemeyeceği durumda vekil öğretmenlik uygulaması bulunmaktadır. Vekil öğretmen olmak için gerekli olan şartlar ise bölge bazında farklılıklar göstermektedir (Yağan Güder, 2022).

Finlandiya

Finlandiya'da eğitim; kültür ve toplumun önemli bir parçasıdır. Bu nedenle öğretmenlik prestijli ve saygı duyulan bir meslektir. Motivasyonu yüksek ve yetenekli öğrenciler programa kabul edilerek öğretmenlik eğitiminde kalitenin artırılması amaçlanır. Finlandiya'da öğretmenlik yüksek statüsü ve orta gelirin üstünde bir meslek olup liseden mezun olan en başarılı öğrencilerin tercih ettiği programların başında gelir (Simola, 2005). Öğretmen yetiştirmede öncelikli amaç öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmelerini ve sürdürülebilir gelişimlerini teşvik etmektir (Wang, 2009; Akt. Zeng, 2016).

Okul öncesi öğretmenliği eğitim programı genellikle 3 yılda tamamlanmaktadır. Bu program kapsamında eğitimde alan çalışmaları, dil ve iletişim, okul öncesi yaş gruplarına temel beceriler kazandıracak derslere yer verilmektedir. Okul öncesi öğretmen adayları; İngilizce, İsveççe ve Fince konuşma ve yazma dersleri, eğitim sosyolojisi, eğitim psikolojisi, pedagoji ve çocuklarla oyun derslerinden sorumlu tutulmaktadır (Delibaş, 2007).

Her öğretmenin işe başlamadan önce yüksek lisans yapması gerekmektedir (Wang, 2009; Akt. Zeng, 2016). Öğretmen olmaya karar veren lise mezunu bir kişi matriculation sınavında ve daha sonra üç aşamadan oluşan kabul testinden başarılı olmak zorundadır. Kabul testi; kitap sınavı, mülakat ve örnek ders anlatımından oluşur (Robert, 2010). Her eğitim fakültesinde öğretmenlerin teorik bilgilerini pratiğe dökmelerini sağlayan bir uygulama okulu bulunmaktadır (Malaty, 2006). Her yıl öngörülen öğretmen ihtiyacına göre fakültelerin kontenjanları yeniden düzenlenmektedir ve böylelikle öğretmen adayları işsizlik kaygısı yaşamamaktadır (Mete, 2013).

Japonya

Japonya'da öğretmen adayları, öğretmen olabilmek için genel kültür, alan ve meslek bilgilerini içeren ve yılda 3 defa yapılan bir yeterlilik sınavına alınmaktadır. Bu sınavı geçen adaylar görüşme ve uygulama sınavına da tabi tutulmaktadır ve tüm bu sınavlardan başarılı olan adaylar stajyerlik dönemine alınmaktadır. 6 aylık stajyerlik sürecini tamamlayanlar, kamu görevlisi olma hakkı kazanarak asil öğretmen statüsünde atanmaktadırlar (Stevenson, 1991).

Japonya'da bireylerin okul öncesi öğretmenliği yapabilmeleri için minimum 2 yıllık bir eğitim sürecinden geçmeleri gerekir. Öğretmenlik formasyonu olan öğretmen adayları ayrıca standart bir teste de tabi tutulabilmektedir (Bolat Yılmaz, 2021).

Okul öncesi öğretmeni olabilmek için 31 kredilik ders yükümlülüğünü yerine getiren adayların elde ettikleri sertifika; öğretmenlik lisans programı veya yüksek lisans programı olmak durumundadır. Okul öncesi öğretmenleri de dâhil olmak üzere tüm eğitim kademelerindeki öğretmenler için "usta (şifu)" kavramı kullanılmaktadır. Bu kavram deneyim ve bilgelikten dolayı sahip olunan otoriteyi ifade etmektedir (Bolat Yılmaz, 2021).

Öğretmenlik mesleğini icra edebilmek için herhangi bir belge yeterli olmamaktadır ve öğretmenlerin sürekli olarak kendilerini güncellemeleri gerekmektedir. Okullarda bulunan öğretmen odalarında her bir öğretmenin okuttuğu sınıfa göre düzenlenmiş masaları ve yardımcı öğretim materyalleri bulunmaktadır. Öğretmenler gerekli durumlarda birbirleriyle burada bilgi paylaşımında bulunabilmekte ve daha tecrübeli olan öğretmenler, meslekte yeni olanlara rehberlik edebilmektedirler (Gül, 2016).

Türkiye

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) okul öncesi öğretmeni olabilmeleri için adayları, merkezi olarak düzenlenen ve 2 oturumda gerçekleştirilen Yükseköğretim Kurumları Sınavı'na (YKS) sınavına tabi tutar. Bu sınavın ilk oturumunda adaylar Temel Yeterlilik Testi (TYT) ve ikinci oturumunda ise Alan Yeterlilik Testi (AYT)'ne girerler. Sınav sonunda yeterli sıralamaya ulaşan öğrenciler Eğitim Fakültelerinin Okul Öncesi Öğretmenliği bölümüne tercih yaparak 4 yıllık lisans eğitimi almaya hak kazanırlar (Arslan, 2023). Lisans eğitimini tamamlarının ardından bir kamu kurumunda çalışmak isteyen öğretmen adayları Milli Eğitim Bakanlığı-Akademik Giriş Sınavı (MEB-AGS) ve Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi (ÖABT) olmak üzere 2 oturumda düzenlenen sınavlara tabi tutulurlar. Bu sınavlar neticesinde başarılı kabul edilen adaylar Millî Eğitim Akademisi hazırlık eğitimine kabul edilirler. Akademi tarafından verilen hazırlık eğitiminden başarılı olan adaylar okul öncesi öğretmeni olarak istihdam edilmeye hak kazanırlar (MEB, 2024b). Sözleşmeli öğretmen atama kriterlerini yerine getirmiş öğretmenler, MEB kadrolarına atamaları gerçekleştirildiği gün itibari ile başlayan ve bir yıl boyunca devam eden süreçte aday öğretmen statüsü ile görev yapmaktadırlar (Öztürk ve Güngör, 2023).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Okul Öncesi Eğitim Programına Kısa Bir Bakış

Türkiye 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı ile Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Programı (2024) karşılaştırmalı olarak ele alındığında aşağıda yer verilen değişikliklerin yer aldığı görülmektedir (MEB, 2024a):

- 2013 programında yer alan dört temel amaca ek olarak yenilenen programda “çocukların toplumsal hayata uyum sağlamalarını desteklemek” ifadesi yer almaktadır. Aynı zamanda 18 madde ile ifade edilen temel ilkeler 25 madde ile açıklanmaktadır. Ülkemizde okul öncesi eğitimin Cumhuriyet öncesinden başlayarak günümüze kadar hangi aşamalardan geçtiğini gözler önüne sermek amacıyla programa tarihçe kısmı eklenmiştir.
- Programda gelişim alanları; bilişsel gelişim, dil gelişimi, fiziksel gelişim ve sağlık, sosyal ve duygusal gelişim olarak yer almaktadır. Günlük planda yer alan kazanım ve göstergeler Maarif Modeli'nde öğrenme çıktıları olarak ifade edilmektedir. Bu öğrenme çıktıları her bir gelişim alanında zenginleştirilerek programa dâhil edilmiştir. Öğrenme merkezlerinde yer alan kitap merkezi okuma ve dinleme merkezi olarak güncellenmiş ve buna ek olarak matematik merkezi ile yazı farkındalığı merkezi ilave edilmiştir. Çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak düzenlenen okul dışı etkinlikler artırılmış ve bu bağlamda sürdürülebilirlik uygulamalarına da önem verilmiştir.
- Maarif Modelinin amaçlarına bakıldığında çocukların yeni durumlara uyum sağlayabilmeleri, değişimi fark edebilmeleri, kendi öğrenme sorumluluklarını alabilmeleri ve gelişen teknolojileri uygulayabilmeleri yer almaktadır. Program erdem-değer-eylem çerçevesinde çocukların anlamlı ve uygulamaya dönük beceriler kazanmalarına önem vermektedir. Huzurlu insan, yaşanabilir çevre, huzurlu aile ve toplum inşa etmek amacıyla eğitimin örtük hedeflerini gerçekleştirecek programlar arası bileşenlere yer verilmiştir.
- Öğrenci farklılıklarının göz ardı edilmesinin önüne geçilmesi ve araştırmacıktan uzak bir öğrenme ortamının oluşturulması amacıyla farklılaştırma, zenginleştirme ve destekleme uygulamaları programın kapsayıcılığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda aile ve toplum katılımı önemsenmiştir.
- Geliştirilen model, okul öncesi eğitim kademesinden başlayarak ortaöğretim kademesinin sonuna kadar bütüncül bir yapıda ele alınmıştır.

Yapılan değişiklikler bütüncül bir bakış açısı ile ele alındığında; Maarif Modeli'nin mili ve manevi değerleri, değerler eğitimi ve kültürel aktarımı ön planda tuttuğu görülmektedir. Felsefi açıdan çocuk merkezli yapının kapsamı genişletilmiştir. Kültürel ve

ahlaki değerlerin yanı sıra dini öğeler de vurgulanmış ve bu bağlamda tematik çalışmalara yer verilmiştir. Dini öğeler ve etkinliklerin 2013 okul öncesi eğitim programına göre daha fazla yer tutmasının işlem öncesi dönem sınırlılıkları sebebi ile bu yaş grubunda yer alan çocukları gelişimsel olarak zorlayabileceği öngörülmektedir. Değerlendirmede sürekliliği sağlamak ve süreç içerisinde kaydedilen ilerlemenin sistematik olarak gözlenebilmesi adına değerlendirme tekniklerinden biri olan portfolyonun geniş yer tutmasının, öğretmenlerde evrak yükünü artıracak ve bu durumun sınıf içi eğitimde aksaklıklara sebebiyet verebileceği öngörülmektedir. Güncellenen programın hâlihazırda üniversitelerin okul öncesi öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin eğitim süreçleri kapsamında öğrenebilmeleri adına okul öncesi eğitimi anabilim dalı müfredatının buna göre güncellenmesinin uzun vadede faydalı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca programın milli eğitim bakanlığına bağlı kurumlarda hizmet veren öğretmenler tarafından daha etkili biçimde uygulanabilmesi adına hizmet içi eğitimlere ağırlık verilmesi faydalı olacaktır.

YÖNTEM

İsveç, Finlandiya, Japonya ve Türkiye’deki okul öncesi eğitim sistemlerini karşılaştırmak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Belgelerin ve verilen sistemli şekilde incelenmesi olarak tanımlanan doküman incelemesi sürecinde öncelikle verilere ulaşılmış ardından sırasıyla kontrol, anlama, analiz ve raporlama aşamaları işletilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir (Sak vd., 2021). Bu bağlamda dört ülkenin eğitimden sorumlu bakanlıklarının resmi internet sitelerinde yer alan mevzuatları incelenmiş; bununla birlikte ProQuest, Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik sitelerinde “okul öncesi eğitim, karşılaştırmalı eğitim, early childhood education” anahtar kelimeleriyle taramalar gerçekleştirilmiştir.

ETİK İLKELER

Bu çalışma doküman analizi yöntemi ile gerçekleştirildiği için herhangi bir etik izin alınmamıştır. Açık erişimli olan mevzuatlar ve araştırma makaleleri taranarak betimsel analizler yapılmış ve sonuçlar tablolaştırılmıştır.

BULGULAR

Verilerden elde edilen bulgular araştırma soruları doğrultusunda 7 başlık şeklinde ele alınmıştır. Özetle, karşılaştırması yapılan tüm ülkelerde okul öncesi eğitim benzer amaçları taşımaktadır. Hayat boyu öğrenme, bireysel farklılıklara saygı, hazırbulunuşluğu dikkate almak ve tüm gelişim alanlarında çocuklara katkı sağlamak bu amaçlardan birkaçıdır. Japonya’da ise farklı olarak kültürel öğeler bağlılık ve geçmişle günümüzü harmanlama vurgusu ön plana çıkmaktadır.

Japonya, Finlandiya ve Türkiye’de okul öncesi eğitim zorunlu olmamasına karşın İsveç’te 6 yaş çocuklar için bu eğitim zorunlu tutulmuştur. Okul öncesi programların genel hatları yasal metinlerle belirlenmekle birlikte müfredat ve içerik konusunda Türkiye hariç diğer ülkelerde farklılıklar görülmektedir. Bu farklılıklar özellikle ülkenin coğrafi ve sosyolojik yapısı göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmektedir.

0-6 yaş dönemi içerisinde tüm ülkelerde okul öncesi eğitim veren farklı kurumlar bulunmaktadır. Bu kurumlar temelde ülkelerin “milli eğitim” sistemlerine değil, yerel yönetimlere ve özel sektöre bağlı olarak çalışmaktadır. Türkiye’de ise Millî Eğitim Bakanlığı 3-6 yaş arası öğrencilerin eğitim aldığı kurumların bir kısmından sorumlu iken Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı kurumlar da yer almaktadır.

Okulların yapıları ise Japonya, İsveç ve Finlandiya’da benimsenen yaklaşıma göre şekillenmektedir ve bu yaklaşım okulun bulunduğu bölgeye göre değişmektedir. Türkiye’de

ise okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel yapıları ve müfredatı benzer olarak tasarlanmakta ve yürütülmektedir. Öğretmen yetiştirme süreçlerine bakıldığında ise Japonya’da yükseköğretimle birlikte usta çırak modeli uygulanırken İsveç ve Finlandiya’da ise yükseköğretimde iki yıllık bir teorik eğitimin ardından uzun süre “stajyer öğretmen” olarak öğretmen adayları uygulamalı eğitimlere katılmaktadırlar. Türkiye’de ise yükseköğretimde dört yıllık bir eğitim ve son yıl haftada bir gün staj uygulamasıyla öğretmen yetiştirme süreci tamamlanmaktadır.

Tablo 1: İsveç, Finlandiya, Japonya ve Türkiye’deki Okul Öncesi Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması Tablosu

NİTELİK	TÜRKİYE	İSVEÇ	FİNLANDİYA	JAPONYA
Zorunlu Eğitim	Zorunlu değil	Zorunlu değil	Zorunlu değil	Zorunlu değil
Eğitime Katılım	%99.9 (2023)	%96	%95	%98
Dil	Türkçe	İsveççe, Sami dili	Fince, İsveççe, Sami dili	Japonca
Müfredat	Milli Eğitim Bakanlığı	Eğitim ve Araştırma Bakanlığı	Ulusal Eğitim Kurumu	Eğitim Kültür Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı
Öğretmen Yetiştirme	Öğretmenlik lisans mezunu adaylar ve farklı fakültelerden mezun yapılan sınavlarla Milli Eğitim Akademilerine girmeye hak kazanan adaylar öğretmen olarak yetiştirilir.	Öğretmenlik lisans programları ile öğretmen yetiştirilmektedir.	Öğretmenlik lisans programları ile öğretmen yetiştirilmektedir.	Eğitim fakültesi, Eğitim Yüksekokulu ve diğer programlardan alınan sertifikalar ile öğretmen yetiştirilmektedir.
Öğretmen Atama	MEB-AGS (Akademi Giriş Sınavı) + ÖABT (Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi) puanları ile Milli Eğitim Akademisine kabul edilen adaylar arasından istihdam edilir.	Skolverket’e lisans başvurusu ile öğretmen ataması yapılmaktadır.	Ulusal sınav yapılmamaktadır.	6 ay staj + İl eğitim kurulu sınavı ile atama yapılmaktadır.

Yaklaşımlar	Eklektik programlar ile Maarif Modeli uygulanmaktadır.	Orman okulu pedagojisi.	Orman okulu, Montessori, Waldorf yaklaşımları.	Reggio Emilia, Dewey, Montessori Yaklaşımları.
Kurum Türleri	Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel/resmi eğitim kurumları ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kurumlar yer almaktadır.	Bakanlığa bağlı kurumlar, yerel belediyelerin desteklediği kurumlar ve serbest zaman merkezleri yer almaktadır.	Bakanlığa bağlı resmi kurumlar, Yerel düzeyde kurumlar yer almaktadır.	Kamuya bağlı veya özel okullar yer almaktadır.
Aday Öğretmenlik	1 yıl süre ile aday öğretmenlik yapılmaktadır.	Uzmanlık şartı vardır.	-	İlk yıl deneme süresidir.
Özel Eğitim	Özel eğitim anaokulunun dışında kaynaştırma eğitimi uygulamaları bulunmaktadır.	-	Sınıf içi kaynaştırma uygulamaları yer almaktadır.	Düzenli olarak kaynaştırma uygulamaları yapılmaktadır.
Eğitim Ücreti	Valiliklerce belirlenen miktarda aylık katkı payı alınır.	Belediyeler finanse eder.	Belediyeler finanse eder.	Merkezi hükümet ve yerel yönetimler finanse eder.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye, İsveç, Finlandiya ve Japonya'nın eğitim sistemleri çeşitli alt başlıklarda karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu bulgular ışığında aşağıdaki sonuçlar çıkarılabilir:

Bahsedilen ülkelerin hiçbirinde okul öncesi eğitimin zorunlu olmadığı görülmektedir. Buna rağmen karşılaştırılan ülkelerin tamamında erken çocukluk eğitimine katılım oranı %95'in üzerindedir. Türkiye ve Japonya'da sadece resmi dil ile eğitim verilirken; İsveç ve Finlandiya'da ülkenin büyük bir bölümü tarafından konuşulan diğer dillerde de eğitim verilmektedir. Müfredat geliştirilmesi noktasında ülkelerin hepsinde eğitim işlerinden sorumlu bakanlıklar görev almaktadır. Öğretmen yetiştirme ve öğretmen atama kriterleri bakımından ülkelerin hepsi farklılık göstermektedir. Türkiye'de program okul öncesi eğitimde farklı yaklaşımların bir sentezi olarak eklektik bir özellik göstermekteyken, İsveç'te orman okulu; Finlandiya'da orman okulu, Montessori ve Waldorf pedagojisi; Japonya'da ise Montessori, Reggio Emilia ve John Dewey'in yansımaları geniş yer tutmaktadır. Türkiye'de okul öncesi eğitim Milli Eğitim Bakanlığı'nın yanı sıra Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı kurumlarca verilebilmektedir. İsveç ve Finlandiya'da eğitim yerel ve merkezi yönetimlerce gerçekleştirilebilmekteyken, Japonya'da da kamu ve özel kurumlar eğitim verebilmektedir. Türkiye'de öğretmenler sözleşmeli öğretmen olarak atandıktan itibaren ilk bir yıllık süreçte

aday öğretmen olarak isimlendirilir ve bu süreç bir nevi stajyer öğretmenlik niteliği gösterir. Japonya’da öğretmenler ilk yıl deneme sürecine tabii tutulur. İsveç’te öğretmen yetiştirme konusunda standartları yükseltmek adına Mart 2011’den itibaren öğretmenlere uzman olmaları şartı getirilmiştir. Finlandiya’da öğretmen yetiştirme ve seçme konusunda gösterdikleri kalite standartlarının yüksek seviyelerde olması sebebi ile öğretmen olarak görev yapan personellere, aday öğretmenlik ya da deneme süreci uygulamamaktadır. Türkiye’de normal gelişim göstermeyen çocuklar özel eğitim anaokullarında eğitim alabilir ve ayrıca normal gelişim gösteren çocukların gittikleri anaokullarında kaynaştırma öğrencisi olarak eğitime katılabilir. İsveç’te kapsayıcılığın bir göstergesi olarak ayrıca yer alan özel eğitim sınıfları bulunmamaktadır. Normal gelişim gösteren ya da göstermeyen bütün çocuklar aynı ortamda ve aynı biçimde eğitim alırlar. Finlandiya’da da yine İsveç’e benzer şekilde ayrıca özel eğitim anaokulları bulunmamaktadır. Ancak sınıf içerisinde bu öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik olarak kaynaştırma uygulamalarına yer verilmektedir. Türkiye’de erken çocukluk eğitiminden faydalanmak isteyen 3-6 yaş arası çocuklar her yıl dönem başında valiliklerin belirlediği oranda bildirilen katkı payını kurumlara aylık olarak ödemektedirler. İsveç ve Finlandiya’da erken çocukluk eğitimi belediyeler tarafından finanse edilir. Japonya’da ise eğitimin finansmanından merkezi hükümet ve yerel yönetimler sorumludur.

Yapılan araştırma neticesinde okul öncesi eğitimin evrensel amaçlarının yanı sıra içerik ve işleyiş bağlamında ülkeler arasında pek çok farklılığın olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen sonuçlara yönelik olarak bazı öneriler geliştirilmiştir.

Ülkemiz eğitim sistemi içerisinde temel eğitimin ilk basamağı olan erken çocukluk eğitiminde, eğitim programları ve müfredat içerikleri tasarlanırken değişen toplumsal yapıya uyum sağlayabilmek adına, OECD ortalamaları yüksek ve uluslararası sınavlarda başarılı ülkelerin alternatif eğitim sistemlerinin sürekli olarak incelenmesi önem arz etmektedir. Farklı ülkelerin okul öncesi eğitim sistemlerine ilişkin bazı ölçütler referans alınarak ülkemiz standartları geliştirilebilir. Erken çocukluk eğitimi kademesinde ailelerin aktif bir rol üstlenerek okul öncesi eğitimin ayrılmaz bir parçası hâline gelmeleri desteklenmelidir. Bu doğrultuda, eğitim kurumlarında aile eğitim birimlerinin oluşturulması ve sürecin, ailelerin ihtiyaçlarına göre esneklik gösterebilen bir takvim çerçevesinde yürütülmesi sağlanabilir. Erken çocukluk eğitim sistemi, gelişimsel dönem özellikleri çerçevesinde çocuklara gerçek yaşam ve gelecek yaşam becerileri kazandırma amacına yönelik uygulamalara yer verecek şekilde dönemin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak revize edilmelidir. OECD ortalamaları yüksek ve dünyada eğitim sistemleri açısından örnek gösterilen ülkelerin yaygın olarak benimsedikleri alternatif eğitim yaklaşımları karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Buna yönelik olarak hangi yaklaşımın ne gibi kazanımlar sağladığı ile ilgili çıkarımlarda bulunularak ilerleyen yıllarda ülkemizde geliştirilecek okul öncesi eğitim programlarında hangi yaklaşıma ağırlık verilebileceği ile ilgili saptamalarda bulunulabilir.

Araştırmacılara öneriler:

- Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli müfredatının çocuklara dünya vatandaşı olma konusunda ne gibi katkılar sağladığı incelenebilir.
- Eğitim programlarında gerçekleştirilen içerik değişikliklerinin ne sıklıkta yapılması gerektiğine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Eğitim programlarının ilköğretime hazırlık açısından etkili olup olmadığının ortaya konulabilmesi açısından boylamsal çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Yazar(lar)ın Beyanı

Araştırmacıların katkı oranı beyanı: Yazarlar araştırma sürecine eşit şekilde katkı sağlamıştır.

Etik Kurul Kararı: Çalışma kapsamında etik izin alınmamıştır.

Çatışma beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve teşekkür: (Bu çalışma 3. Uluslararası Temel Eğitim Kongresi (UTEK)'nde Rumeysa SAÇAK tarafından sözlü bildiri olarak sunulmuştur.) Dr. Özlem YILMAZ DEMİREL hocamıza, araştırma boyunca göstermiş olduğu değerli rehberliği ve katkılarından dolayı teşekkürlerimizi sunarız.

KAYNAKLAR

- Ada, Ş., & Üstün, A. (2008). İsveç Eğitim Sisteminin İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (17), 146-173.
- Ağan, B., & Aydın, Ü. (2018). Kripto para birimlerinin küresel etkileri: asimetrik nedensellik analizi. *Uluslararası Katılımlı*, 22, 797-816.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2024). <https://www.aile.gov.tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/ozel-kres-gunduz-bakimevleri-cocuk-klupleri/> Erişim: 15.12.2024
- Aka, M. (2012). Türkiye’de diller ve etnik gruplar. <https://doi.org/10.7884/teke.23>
- Akarçay, P. (2019). İsveç’te cinsiyet eşitliği politikaları. *International Journal of Social Inquiry*, 12(1), 1-27.
- Akyüz, E. (2021). İstanbul ve tokyo büyükşehir belediyeleri’nin küresel ısınmaya karşı çevre politikalarının karşılaştırılması: içerik analizi yöntemi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 66-77. <https://doi.org/10.48145/gopsbad.902303>
- Arslan, E. (2023). Türkiye ve İspanya’nın öğretmen yetiştirme sistemi. *Erciyes Akademi*, 37(3), 1364-1390.
- Aslan, V. (2015). Son Anayasa Değişiklikleri Işığında Finlandiya Hükümet Sistemi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ankara.
- Bahçekapılı, M. (2013). Finlandiya’da din eğitimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(5).
- Başara, N. (2015). Japonya’da okul öncesi eğitim. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-13.
- Batal, S. ve Koç, B. (2023). Japonya’da Yerel Yönetim Yapılanması: Tokyo Örneği. *Tesam Akademi Dergisi*, 10(2), 639- 671. <http://dx.doi.org/10.30626/tesamakademi.1161736>.
- Biricik, A. S. (2001). Marmara Coğrafya Dergisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (1), 3-5.
- Bolat Yılmaz, E. (2021). Japonya’da erken çocukluk eğitimi. D. Aslan (Ed.), *Farklı ülkelerde erken çocukluk eğitimi* 2. Ed. içinde (ss. 279-290). Pegem.
- Canatan, K. (2007). Avrupa ülkelerinin azınlık politikalarında türkçe anadil eğ itiminin konumu" isveç, fransa ve hollanda örnekleri". *Electronic Turkish Studies*, 2(3).
- Cevizli, İ. (2013). *Demokrasi ve ekonomik gelişme ilişkisi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Çetinkaya, Ş. (2005). İnsan Sermayesi Açısından Avrupa Birliğinin Eğitim Politikası ve Avrupa Birliği Ülkelerindeki Eğitimin Finansal Yapısının Türkiye İle Karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi, SBE*.
- Delibaş, H. (2007). *Türkiye, İngiltere, Almanya ve Finlandiya biyoloji öğretmeni yetiştirme programlarının karşılaştırılması* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Demirtaş, T. (2013). Finlandiya ana dili ve edebiyat programı. Havva Yaman (Ed.), *Dünyada ana dili öğretimi – program incelemeleri –* (245-271). Pegem Akademi.
- Doğan, S. (2020). İsveç Eğitim Sistemi. *Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 1(1).
- Duran, M., & Taştekin, A. N. (2020). Finlandiya erken çocukluk eğitimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 600-624.
- Ekinci, A., & Öter, Ö. M. (2010). Finlandiya’da eğitim ve öğretmen yetiştirme sistemi. *Çalışma ziyareti raporu*, 10, 12.
- Erol, Y. İ. (2013). Japonya’da Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 15(3), 47-63.
- Gül, A. (2016). Türkiye ile Çin, Finlandiya, Japonya ve Hollanda’nın Öğretmen Yetiştirme ve Seçme Sistemlerinin Karşılaştırılması. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 63-72. Erişim Adresi: <http://dergipark.gov.tr/aduefebder/issue/33910/375347>
- Gürkan, T. (1991). Finlandiya'da okul öncesi eğitim. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 24(2), 353-369.

- Güven, G. & Yılmaz, E. (2016). Karşılaştırmalı eğitim ve alternatif yaklaşımlar. D. Ekiz & H. Durukan (Eds.), *Eğitim bilimine giriş*, 3. Ed. içinde (325-371). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Imoto, Y. (2007). The Japanese preschool system in transition. *Research in Comparative and International Education*, 2(2), 88-101.
- Japonya'nın Yüzölçümü. <https://www.insamer.com/tr/ulke-profil-japonya/>. (Erişim tarihi: 01.04.2025).
- Kır, M. (2017). İsveç. Y. Aydoğan (Ed.), *Dünyada erken çocukluk eğitimi* içinde (s. 235:244). Nobel Yayınevi.
- Kıral, B. Kıral, E. (2009). Japonya ilköğretim sistemi ve Türkiye ilköğretim sisteminin karşılaştırılması. *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 53-65. Erişim Adresi: http://zgefdergi.com/Makaleler/817380744_12_05_Kiral-Kiral.pdf
- Koç, K. (2020). Ülke tanıtımı japonya. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 125-134.
- Lappalainen, S. (2006). Liberal multiculturalism and national pedagogy in a Finnish preschool context: inclusion or nation-making?. *Pedagogy, Culture & Society*, 14(01), 99-112.
- Malaty, G. (2006). What are the reasons behind the success of Finland in PISA. *Gazette des mathématiciens*, 108, 59-66.
- MEB (2012). <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1567.pdf> Erişim: 15.12.2024
- MEB (2013). Okul öncesi eğitim programı. Ankara: Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- MEB (2017). Türk Eğitim Sistemi. https://pristine.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_08/16161033_TES_2017.pdf Erişim: 15.12.2024
- MEB (2023). <https://www.meb.gov.tr/bakan-ozet-5-yasta-okullasma-oranini-yuzde-999a-yukselttik/haber/29508/tr#:~:text=Bakan%20%C3%96zer%20%C4%9Fitimin%20t%C3%BCm%20kademelerinde,y%C3%BCzde%2099.1'e%20ula%C5%9F%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%C4%B1%20kaydetti>. Erişim: 15.12.2024
- MEB (2024a). Okul Öncesi Eğitim Programı Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 2024. <https://tymm.meb.gov.tr/upload/program/2024programokuloncesiOnayli.pdf>. Erişim: 09.12.2024.
- MEB (2024b). <https://www.meb.gov.tr/mill-egitim-bakanligi-akademi-giris-sinavinin-detaylari-bell oldu/haber/35428/tr> Erişim: 16.12.2024
- Mete, Y. A. (2013). Güney Kore, Japonya, Yeni Zelanda ve Finlandiya'da öğretmen yetiştirme ve atama politikaları. *Electronic Turkish Studies*, 8(12).
- Özer Çetinkaya, M. (2014). *Ortaöğretim coğrafya programları açısından Finlandiya ve Türkiye'nin karşılaştırılması* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Özer, M., Gençoglu, C., & Suna, E. (2020). Türkiye'de eğitimde eşitsizlikleri azaltmak için uygulanan politikalar. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 39(2), 294-312.
- Öztürk, Ö., & Güngör, T. A. (2023). Aday öğretmenlerin sözleşmeli öğretmenlik sürecine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 461-476.
- Polatcan, M. İsveç eğitim sistemi: amaç yapı ve süreç açısından Türkiye ile karşılaştırılması education system of sweden: a comparison with turkey in terms of purpose, structures and processes.
- Poyraz, K., & Ergün, M. (2023). Lise giriş sistemi sınavları (lgs) üzerine bir araştırma. *International Journal of Eurasia Social Sciences/Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54).
- Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Şendil, Ç. Ö., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
- Salminen, J. (2017). Early childhood education and care system in Finland. *Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne*, 5(2), 135-154.
- Sezer, Ö. (2021). Türkiye'de Gelişimin Bölgesel Küresel Ve Sosyo-Politik Etkisi. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 5(1), 260-279.
- Simola, H. (2005). The Finnish miracle of PISA: Historical and sociological remarks on teaching and teacher education. *Comparative education*, 41(4), 455-470.

- Stevenson, H. W. (1991). Japanese elementary school education. *The Elementary School Journal*, 92(1), 109-120. <https://doi.org/10.1086/461682>
- Tosun, E. (2019). *Kulu ilçesinden yurtdışına göçler: İsveç örneği* (Master's thesis, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Tümerkan Albayrak, E., & Birinci, M. (2017). Sosyal Devlet Modelleri: *Sosyal Demokrat Model, İsveç-Norveç Örneği. Sosyal Çalışma Dergisi*, 1(1), 64-100.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). <https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/illeridaresi/Mevzuat/Kanunlar/Anayasa.pdf>
Erişim: 15.12.2023
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/anayasa/>, (Erişim Tarihi: 12.05.2025).
- Uçar, R. Uçar, H.İ. (2004). Japon eğitim sistemi üzerine bir inceleme: çeşitli açılardan Türk eğitim sistemi ile karşılaştırma. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1-18. Erişim Adresi: http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_I/ozetler/ucar_ozet.htm
- Worldatlas (2021). Maps of Sweden. <https://www.worldatlas.com/maps/sweden>, (Erişim tarihi: 18.06.2025).
- Yağan Güder, S. (2022). İsveç'te erken çocukluk eğitimi. D. Aslan (Ed.), *Farklı ülkelerde erken çocukluk eğitimi içinde* (s. 235:248). Pegem Akademi.
- Yenigün, M. C. (1996). Denizlerimizin Ulusal Güvenlik ve Ekonomi Açısından Değerlendirilmesi. *Denizcilik Sempozyumu, Kocaeli Üniversitesi, Karamürsel Meslek Yüksek Okulu*.
- Yılmaz, S. (2007). Jeopolitik ve Türkiye. *Jeopolitik Aylık Strateji Dergisi*, 8(61), 1-15.
- Yoruldu, M., & Saraç, Ö. (Eds.). (2023). *Sosyal güvenlik finansmanı seçilmiş ülke uygulamaları*. Efe Akademi Yayınları.
- Zeng, B. (2016). Study on the model of preschool education in Finland. *Asian Social Science*, 12(10), 163-166.